

Jan Lutyński

Program studiów na kierunku socjologii pracy na Uniwersytecie Łódzkim

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 20, 203-205

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Program spotkania dotyczył zagadnień struktury, gospodarki, wzorów kulturowych, ruchliwości społecznej i systemu wychowawczego współczesnego społeczeństwa polskiego. Obejmował on następujące referaty: „Koncepcje Polski Ludowej w publicystyce lat 1944-48” — Nina Kraško i Alfreda Zbrzeźna (UW), „Polski model społeczno-gospodarczy a dynamika wzrostu produkcji i konsumpcji” — Marek Zieliński (UW), „Sektor spółdzielczy i prywatny w modelu gospodarczym Polski Ludowej” — Grzegorz Wojsyk (UŁ), „Działalność kółek rolniczych” — Aleksandra Palusińska (KUL), „Polski model wychowawczy” — Aleksander Nawrot i Adam Laskowski (WSP Gdańsk), „Pierwiastki kolektywistyczne i indywidualistyczne w polskim modelu wychowawczym okresu międzywojennego i lat współczesnych” — Lechosław Dębowski (UŁ), „Modele wartości oferowanych młodzieży przez społeczeństwo socjalistyczne” — Stanisław Borkowski, Paweł Boski, Krzysztof Szafnicki (UŁ), „Niepokoje polskie — wzory kulturowe w Polsce a model społeczeństwa socjalistycznego” — Waldemar Simiński (UW). Z tą grupą tematów wiązały się ściśle referaty: Anny Wilczyńskiej (UW) i Bogusława Gawlika (UJ), analizujące społeczno-ekonomiczne przyczyny przestępstw gospodarczych, Joanny Papierniak i Jacka Kurczewskiego (UW) — „Rola czynników społecznych i psychologicznych w procesach ekonomicznych”, Bolesława Stąporka i Krzysztofa Szafnickiego (UŁ) — „System społeczny socjalistycznego przedsiębiorstwa” oraz odmienna pod względem charakteru praca Włodzimierza Jaśkiewicza (UŁ) — „Blaski i cienie polskiej socjologii przemysłu”.

Kolejny blok tematyczny stanowiły referaty: Edmunda Lipińskiego (UW) — „Uwarstwienie społeczne w Polsce współczesnej” z koreferatami: Franciszka Nitza (UW) — „Przemiany w strukturze klasy robotniczej w PRL”, Mieczysława Kaplińskiego (UW) — „Przemiany społeczne wsi polskiej w XX-leciu PRL”, Jacka Szymanderskiego (UW) — „Przemiany w strukturze polskiej inteligencji”, oraz Bolesława Kuca (UW) — „Współczesna młodzież wiejska” i Niny Pilinow (UW) — „Kanały ruchliwości społecznej w Polsce”.

Przedstawione elaboraty były bardzo zróżnicowane pod względem bogactwa treści i stopnia oryginalności głoszonych tez, stąd dyskusje często przynosiły raczej rzeczowe uzupełnienia niż ocenę warsztatu autora. Przy omawianiu wielu tematów dochodziło do konfrontacji wiedzy referenta z opiniami pracowników naukowych „średniego pokolenia”, co znakomicie ułatwiało niekiedy właściwe postawienie problemu. Zarazem jednak większość dyskusji nad referatami nosiła charakter autentycznej wymiany myśli między wszystkimi uczestnikami bez akcentowania różnic wieku i statusu naukowego. Nie było też tym razem istotnych różnic w aktywności przedstawicieli poszczególnych ośrodków.

Łącznie w obradach wzięło udział 59 osób, w tym ponad dwudziestoosobowa grupa pracowników naukowych. Reprezentowane były następujące uczelnie: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Katolicki Uniwersytet Lubelski i Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Gdańsku.

PROGRAM STUDIÓW NA KIERUNKU SOCJOLOGII PRACY NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM

Studia na kierunku socjologicznym w Łodzi prowadzone są według nowego programu, noszącego nazwę Socjologia Pracy. Przeniesienie kierunku socjologicznego na Wydział Ekonomiczny (obecnie Ekonomiczno-Socjologiczny) związane by-

ło z postulatami Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego dokonania zmian w programie studiów. Początkowo myślano o studiach ekonomiczno-socjologicznych, nastawionych na kształcenie kadry kierowniczej przemysłu. Taka orientacja studiów uznana została jednak za niecelową, w związku z czym program, który został przygotowany i który jest realizowany w zasadzie od 1962/1963 r., jest programem studiów socjologicznych. Różni się on jednak od innych programów studiów socjologicznych w Polsce. Przy jego układaniu oparto się na następujących założeniach. Studia socjologiczne w Polsce stały się w ostatnich latach studiami stosunkowo licznymi. Absolwentów tych studiów nie są w stanie wchłoniąć instytucje naukowe i ściśle badawcze. Tymczasem dotychczasowe studia socjologiczne nastawione były głównie na kształcenie pracowników dla takich instytucji, miały one wyraźnie teoretyczną orientację. Jednocześnie w Polsce występuje zapotrzebowanie na socjologów przygotowanych do pracy w różnych dziedzinach, takich jak przemysł, upowszechnienie kultury, działalność społeczno-opiekuńcza, planowanie, w tym i planowanie przestrzenne, i inne. Praca w tych dziedzinach obejmuje również działalność badawczą — w różnym zresztą zakresie — lecz nie ogranicza się do niej. Studia socjologiczne, które mają kształcić pracowników tych dziedzin, muszą być jednak nastawione i na dostarczenie absolwentom przygotowania zawodowego. W związku z tym obok wiedzy socjologicznej studentom na studiach powinno przekazywać się także wiedzę i umiejętności w zakresie innych nauk, związanych z daną dziedziną pracy zawodowej, w tym i w zakresie dyscyplin praktycznych. Ponieważ zaś dziedziny te są różne, różne muszą być i zestawy przedmiotów wykładanych na studiach. Studia muszą dzielić się więc na specjalizacje, odpowiadające przewidywanym dziedzinom pracy zawodowej. Specjalizacje te powinny być jednak nadbudowane nad studiami teoretycznymi o wyraźnym socjologicznym charakterze. Inaczej studia będą amorficzne, jak w swoim czasie studium nauk społecznych na uniwersytetach. Orientacja zawodowa może mieć zresztą w chwili obecnej jedynie dość ogólny charakter ze względu na to, że konkretne zawody, stanowiska i zakresy czynności dla socjologów w poszczególnych dziedzinach nie są jeszcze dokładnie określone.

Zgodnie z tymi założeniami pierwsze trzy lata studiów na kierunku Socjologii Pracy poświęcone są na studia podstawowych przedmiotów socjologicznych oraz innych, stanowiących dla socjologa ich konieczne uzupełnienie (logika, statystyka, ekonomia, psychologia, filozofia). Główne przedmioty socjologiczne noszą następujące nazwy: Wstęp do socjologii, Metodyka badań socjologicznych, Historia socjologii i myśli społecznej, Wielkie struktury społeczne, Socjologia pracy. Po III roku studiów studenci odbywają praktyki, polegające na uczestnictwie w badaniach terenowych. Program specjalizacji na IV i V roku obejmuje jako podstawowy jeden przedmiot socjologiczny oraz przedmioty niesocjologiczne, związane z orientacją zawodową. Po IV roku studenci odbywają praktyki w instytucjach zbliżonych do przyszłych miejsc pracy, jeśli jest to możliwe, pod kierunkiem pracujących tam socjologów.

W chwili obecnej uruchomione są dwie specjalizacje: zasadnicza dla kierunku z Socjologii Pracy oraz specjalizacja z Socjologii Kultury i Pracy Kulturalno-Oświatowej. W przyszłości, w miarę wzrostu kadry i zapotrzebowanie na absolwentów, można będzie wprowadzić inne specjalizacje (obok specjalizacji ściśle socjologicznych zostało zorganizowane Studium Organizacji, na którym wykształcenie zdobywają obok socjologów i studenci kierunków ekonomicznych). Na specjalizacji z Socjologii Pracy zasadniczy socjologiczny przedmiot stanowi Socjologia zakładu przemysłowego, na drugiej specjalizacji — Socjologia kultury.

Przedmioty niesocjologiczne są następujące: na pierwszej specjalizacji — Ekonomia przemysłu i przedsiębiorstwa, Psychologia i fizjologia pracy, Prawo pracy, na specjalizacji Socjologii Kultury i Pracy Kulturalno-Oświatowej — Kultura ludowa, Teoria wybranej dziedziny kultury (literatura, film, teatr), Teoria, organizacja i metody pracy kulturalno-oświatowej, Historia sztuki i inne.

W związku z przygotowaniem pracy magisterskiej, która może mieć także teoretyczny charakter, studenci uczestniczą w ciągu dwóch lat w seminarium magisterskim. Seminaria magisterskie prowadzą wszystkie katedry socjologiczne. Obok tego na każdym roku studenci słuchają wykładów monograficznych, których tematyka związana jest przede wszystkim z własnymi badaniami pracowników naukowych, i które dobierają zgodnie z zainteresowaniami i specjalizacją. Dla niektórych studentów przewiduje się indywidualne studia specjalizacyjne, związane z ich zainteresowaniami lub planami zawodowymi.

Pierwsi studenci, studiujący zgodnie z programem Socjologii Pracy, uzyskają magisteria w 1966/1967 r. Trudno jest więc w tej chwili oceniać ten program. Dotychczasowe doświadczenia wskazują jednak, że jest możliwa reorientacja studiów socjologicznych w kierunku nadania im charakteru w pewnym stopniu zawodowego. Wprowadzenie jej nie jest jednak łatwe. Wymaga ona zmiany nastawienia zarówno wśród pracowników, jak i studentów, modyfikacji szczegółowych programów zajęć, a także znacznego wysiłku organizacyjnego. O ile chodzi o program zajęć, to przy nowej orientacji studiów zmniejszyć się musi ilość zajęć, ze względu na swój charakter podporządkowanych całkowicie aktualnym zainteresowaniom wykładowców. W nieco innym kierunku pójść muszą także aspiracje studentów, którzy dotychczas w znacznej części traktowali studia socjologiczne jako drogę ułatwiającą wejście do elity intelektualnej. Dotychczasowe doświadczenia wykazują, że aspiracje te ulegają zmianom w kierunku zainteresowania pracą zawodową w określonej dziedzinie — w miarę tego, jak zmieniają się same studia.

Jan Lutyński

SOCJOLOGIA W NIEMIECKIEJ REPUBLICIE FEDERALNEJ

Spoleczeństwo i socjologia w Niemieckiej Republice Federalnej pióra Władysława Markiewicza (Wydawnictwo Poznańskie, 1966, stron 462) dzieli się na dwie części: Socjologia i Społeczeństwo. Część pierwsza obejmuje następujące rozdziały: I — Stosunek socjologów w NRF do tradycji niemieckiej nauki o społeczeństwie; II — Upadek socjologii w okresie nazizmu; III — Powojenna odbudowa i rozbudowa zachodniemieckiej socjologii. Część druga obejmuje rozdziały: IV — Psychospołeczne skutki załamania się III Rzeszy i V — Struktura społeczna NRF.

„Praca niniejsza — czytamy we wstępie tej książki — stanowi owoc kilku-letnich studiów nad rozwojem współczesnej zachodniemieckiej socjologii i społecznymi przeobrażeniami w Niemieckiej Republice Federalnej [...] Nawarstwienia ideologiczne i polityczne w zachodniemieckiej socjologii starałem się ukazać, wyjaśniając zarazem ich genezę i sposób funkcjonowania, już w pierwszej części pracy. Jednakże dopiero w drugiej części książki, dotyczącej oblicza współczes-